

ТЕРМІНОЛОГІЧНІ РЕЦЕПЦІЇ ТАНАТОЛОГІЧНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ В УКРАЇНСЬКОМУ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВІ

Дубровський Р. О.

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови і літератури та методик їх навчання

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія

імені Тараса Шевченка

пров. Ліцейний, 1, Кременець, Тернопільська область, Україна

orcid.org/0000-0002-0002-4458-6504

dracroma2008@ukr.net

Ключові слова: танатологія, ванітативність, мартиролог, фунеральне письменство, меморіальна поезія, патопоетика, психопатичні мотиви, макабричні образи і мотиви.

Проблематика танатологічних досліджень у сучасному українському літературознавстві, незважаючи на достатньо значну кількість попередніх праць, усе ще залишається недостатньо опрацьованою. Це й зумовило актуальність нашого дослідження, мета якого полягає в аналізі та систематизації питань теоретичного осмислення та термінологічного означення танатологічної проблематики у працях українських літературознавців.

Завданням розвідки є спроба систематизації спроб тематичного означення питань танатологічної семантики в сучасному українському літературознавстві.

Теоретико-методологічною основою дослідження виступають історико-літературний, історико-культурний, компаративний, типологічний, а також загальнонаукові методи (синтез, узагальнення, систематизація тощо).

У статті проаналізовано головні вектори дослідницьких підходів українських літературознавців до термінологічного визначення та з'ясування сенсу поняття «танатологія» та звернення до нього з боку українських митців.

Унаслідок проведеного дослідження було встановлено, що: 1) танатологію як науку про смерть слід відносити до міждисциплінарних дисциплін, які характеризують один із векторів розвитку сучасної науки, зокрема й літературознавчої; 2) окрім широковживаного терміна «танатологія» українські літературознавці застосовують й інші понятійні означення семантики смерті в літературних творах: ванітативність, похоронна, поховальна або некрологічна тематика, широко вживаним є також й термін «мартиролог», пов'язаний з агіографічною літературою і пізнішим її відображенням в українській літературі, зокрема «Розстріляному відродженні»; 3) відповідні мотиви в літературознавчих дослідженнях давньої української поезії були також означені й іншими термінами: церковно-релігійна поезія, духовний вірш, релігійно-філософська поезія, лірична поезія духовного характеру та ін.; 4) у сучасних літературознавчих дослідженнях танатологічної семантики художньої літератури вітчизняними літературознавцями використовуються також й інші терміни, як-от «фунеральне письменство», «меморіальна поезія», «патопоетика», «психопатичні мотиви», «макабричні образи і мотиви» тощо; 5) танатологічна проблематика української літератури перебувала поза фокусом уваги літературознавців майже до кінця XX ст., хоча у поетичних, прозових та драматургічних творах цього періоду була потужно репрезентована; 6) початок танатологічним дослідженням в українському літературознавстві поклали фольклористичні праці, які й іцінціювали подальші літературознавчі дослідження танатологічної семантики української поезії, прози та драматургії.

TERMINOLOGICAL RECEPTIONS OF THANATOLOGY PROBLEMS IN UKRAINIAN LITERARY STUDIES

Dubrovskyi R. O.

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Ukrainian Language
and Literature and Methods of Their Teaching
Kremenetsk Regional Humanities and Pedagogical Academy
named after Taras Shevchenko
Lyceynyi Lane, 1, Kremenets, Ternopil region, Ukraine
orcid.org/0000-0002-0002-4458-6504
dracroma2008@ukr.net*

Key words: *thanatology, vanity, martyrology, funeral writing, memorial poetry, pathopoetics, psychopathic motifs, macabre images and motifs.*

The issue of thanatological research in modern Ukrainian literary studies, despite a fairly significant number of previous works, still remains insufficiently developed. This has determined the relevance of our study, the purpose of which is to analyze and systematize the issues of theoretical understanding and terminological definition of thanatological issues in the works of Ukrainian literary scholars.

The tasks of our investigation are an attempt to systematize attempts at thematic definition of issues of thanatological semantics in modern Ukrainian literary studies.

The theoretical and methodological basis of the study is historical-literary, historical-cultural, comparative, typological, as well as general scientific methods (synthesis, generalization, systematization, etc.).

The article analyzes the main vectors of research approaches of Ukrainian literary scholars to the terminological definition and clarification of the meaning of the concept of «thanatology» and the appeal to it by Ukrainian artists.

As a result of the research, it was established that: 1) thanatology as a science of death should be attributed to interdisciplinary disciplines that characterize one of the vectors of development of modern science, including literary studies; 2) in addition to the widely used term «thanatology», Ukrainian literary scholars also use other conceptual definitions of the semantics of death in literary works: vanity, funeral, burial or necrological themes, the term «martyrologist» is also widely used, associated with hagiographic literature and its later reflection in Ukrainian literature, in particular «The Shot Renaissance»; 3) the corresponding motifs in literary studies of ancient Ukrainian poetry were also designated by other terms: church-religious poetry, spiritual verse, religious-philosophical poetry, lyrical poetry of a spiritual nature, etc.; 4) in modern literary studies of the thanatological semantics of fiction, domestic literary scholars also use other terms, such as «funeral writing», «memorial poetry», «pathopoetics», «psychopathic motifs», «macabre images and motifs», etc.; 5) the thanatological issues of Ukrainian literature were out of the focus of attention of literary scholars almost until the end of the 20th century, although they were powerfully represented in poetic, prose and dramatic works of this period; 6) the beginning of thanatological studies in Ukrainian literary studies was laid by folkloristic works, which initiated further literary studies of the thanatological semantics of Ukrainian poetry, prose and dramatic works.

Постановка проблеми. Танатологічна проблематика на відміну від багатьох інших актуальних теоретичних питань, на жаль, перебуває на початковій стадії осмислення й вивчення українським літературознавством.

Недостатній обсяг теоретичного опрацювання вітчизняним літературознавством окресленої проблематики й зумовлює **актуальність** нашого дослідження, **мета** якого спрямована на аналіз термінологічних рецепцій танатологічної проблематики в українському літературознавстві. **Завданням** розвідки є характеристика парадигми теоретичних уявлень літературознавців щодо вияву танатологічної семантики у творчості українських письменників XIX–XXI ст.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Критично бракує загальнотеоретичних розвідок, присвячених зазначеній проблематиці, водночас в окремих працях українських літературознавців у тих або тих аспектах вона порушується (І. Бестюк [Бестюк, 2008], К. Богатирьова [Богатирьова, 2015], М. Вишняк [Вишняк, 2012], Р. Гром'як [Гром'як, 1997], С. Журавльова [Журавльова, 2008, 2009], Ю. Клим'юк [Клим'юк, 2007], Ю. Ковалів [Ковалів, 2007], О. Кулікова [Кулікова, 2016], Т. Левчук [Левчук, 2019], В. Лесин [Лесин, 1971], М. Міленіна [Міленіна, 2013], С. Павличко [Павличко, 1999], Л. Шевченко-Савченко [Шевченко-Савченко, 2005], М. Штолько [Штолько, 2019], О. Циганок [Циганок, 2011] та ін.). **Об'єктом дослідження** є танатологія як концепт світової культури, **предметом дослідження** – відображення танатологічної проблематики у вітчизняному літературознавчому дискурсі.

Виклад основного матеріалу. У працях українських літературознавців на позначення феномену смерті вживаються численні синонімічні поняття: «танатологічний», «танатичний», «танатографічний», «мортальний» та ін. Поряд із найбільш широко вживаним терміном «танатологія» українські літературознавці використовують й інші понятійні означення – ванітативні мотиви, тобто такі, що стосуються деталізації теми «життя – марнота марнот» [Кулікова, 2016], похоронна або поховальна поезія [Корнійчук, 2004; Шевченко-Савченко, 2005; Богатирьова, 2015], некрологічні жанри [Клим'юк, 2007; Левчук, 2019]. До некрологічних Ю. Клим'юк відносить ліричні жанри, що розвинулися в тісному зв'язку з похоронними та поминальними звичаями. «Літературні жанри цієї групи своєю основою мають першометафору смерті, – пише він. – Вона, як і самі обрядові дійства, є узагальненим вираженням дійсності. Закладена в ній полісемантичність знаходить інваріантні трактування в метафорах плачу, їжі, пам'яті про

людину та її добрі діла і т. д. Вони можуть комбінуватися між собою, створюючи сюжетну основу споріднених жанрових форм.

Жанри епітафії, прощального посмертного слова, поминальник стали надбанням й українського письменства, збагатившись художніми досягненнями язичницьких за походженням погребового і поминального плачів та телеологічним змістом народно-церковних посмертних обрядів.

Некрологічні жанри вокативної лірики І. Франка (епітафія, прощальне посмертне слово, поминальник) написані, як правило, у зв'язку зі смертю якоїсь близької, знайомої авторові людини або днів відзначення її пам'яті. Ця група прикладних жанрів має конкретного адресата і відзначається не тільки наскрізним пафосом суму, але й піднесеним змалюванням героя твору (В. Барвінський, В. Навроцький) як зразка подвижницької діяльності, що надихає наступників» [Клим'юк, 2007, с. 14].

Достатньо поширеним для позначення семантики смерті є використовуваний українськими літературознавцями термін «мартиролог» [Лесин, 1971, с. 231; Гром'як, 1997, с. 432; Ковалів, 2007, с. 17]. Першопочатково мартиролог відносили до жанрів дидактичної літератури, яка була присвячена опису життя та мученицької смерті сподвижників християнської віри. Пізніше цим поняттям почали позначати перелік людей, які загинули внаслідок репресій, утисків та терору. Переносного значення цей термін набув у літературній історіографії. «Історико-літературний мартиролог у сучасному його розумінні, – пише М. Вишняк, – можна визначити як жанр літературно-дослідницького твору, присвяченого поіменному опису чи реєстру жертв, що зазнали утисків, терору, були заслані або фізично знищені правлячим режимом країни на одному з етапів її історичного періоду. Поступово такі твори набували певних усталених обрисів і композиційної структури, складниками якої стали вступні зауваги, власне мартиролог – перелік репресованих жертв і їхньої долі (заслані, розстріляні, покінали життя самогубством, не витримавши переслідувань і тортур) та епілог» [Вишняк, 2012, с. 42]. Перші українські літературні мартирологи були створені діаспорними дослідниками. У 1955 р. світ побачили книги Я. Славутича «Розстріляна муза» і Б. Кравців «Обірвані струни», у 1959-му – антологія «Розстріляне відродження» Ю. Лавріненка, які були присвячені трагічним сторінкам історії нашої літератури періоду 20–40-х років XX ст., що їх спричинив злочинний радянський комуністичний режим. Продовженням дослідження мартирологічної тематики стали видані в материковій Україні на початку 90-х та 2000-х років праці М. Жулинського «Із забуття – в безсмертя», колек-

тивного дослідження (під редагуванням О. Мусянка, І. Ільєнка, М. Наєнка, Ф. Погребенника та ін.) «Письменники України – жертви сталінських репресій», книги Ю. Винничука «Розіп'ята муза» у двох томах.

Із мотивом мучеництва, відображеним у творах мартирологічного змісту, в українському літературознавстві поєднується й жанр агіографії, у якому описуються етапи життєвого шляху християнських святих, просвітлених монахів або релігійних аскетів [Журавльова, 2009].

Дослідниця цієї тематики С. Журавльова вказує, що «жанр мартирологу передбачає наявність двох опозиційних таборів: віруючих, зазвичай нечисленних та слабких, і невірних, більш численних та сильних. Їх протистояння розгортається у життєвих за усталеною схемою: погани (правителі-тирани чи їхні представники) прагнуть силою змусити християн якщо й не повернутися до поганської релігії, то хоча б виказати їм зовнішню покірність; християни стійко витримують знущання, твердо сповідуючи свою віру і викрикуючи утискувачів; як наслідок, дія досягає найвищого рівня кульмінації – віруючих чекають тортури або ж страдницька смерть; вірність мучеників незмінно справляє сильне враження на ворога і змушує його визнати силу Бога, чий вірні готові заради Нього вмерти, часто призводить до навернення поган-мучителів у християнську віру. Таким чином, мартиролог як жанр має шість структурних елементів: конфлікт, боротьбу, сповідання віри, провокацію, тортури, навернення» [Журавльова, 2008, с. 43].

Традиційна агіографічна тематика знайшла своє відображення не лише у релігійному жанрі життя святих, а й у численних літературно-художніх творах, що у той чи той спосіб інтерпретували мотиви мучеництва та самовідданого служіння християнській вірі. Подібні твори, переважно поетичні, українські дослідники позначали й іншими термінами: «церковно-релігійна поезія» (М. Возняк), «духовний вірш» (Д. Чижевський, В. Кокосова, С. Абрамович), «релігійно-філософська поезія» (В. Кречотень), «лірична поезія духовного характеру» (В. Радзикович), «духовна, церковна та релігійна поезія» (І. Франко) та ін. Аналізуючи вживані українськими дослідниками щодо танатологічної проблематики літературознавчі терміни, С. Журавльова зазначає: «На наш погляд, терміни «духовна поезія», «духовні вірші» чи «духовна лірика» є дещо некоректними стосовно досліджуваного нами явища. Зауважимо, що в українському літературознавстві на сьогодні відсутнє чітке й узгоджене визначення поняття «духовна поезія». Згадані вище дослідники не розкривають його значення, зупиняючись лише на наведенні прикладів чи окресленні поетичних засобів, використаних поетами» [Журавльова, 2008, с. 43].

Ще одним доволі вживаним на позначення танатологічної семантики в українському літературознавстві є термін «фунеральне письменство» [Ковалів, 2007; Штолько, 2019; Циганок, 2011], який стосується, передусім, відображеної у художніх текстах української літератури поховальної тематики та жанрів, у яких вона знаходила своє художнє оформлення: епітафія (посмертне вшанування пам'яті померлого), епідеція (твір поховальної тематики, у якому описуються скорбота та похвала на адресу людини, що відійшла із життя), ненії (хорові пісні, виконувані у супроводі флейти й присвячені ушануванню покійника та жалю з приводу його смерті), скорботні елегії (висловлення суму з приводу смерті близького знайомого або відомого суспільного діяча) та ін. Ю. Ковалів розглядає фунеральну літературу як таку, яка «пов'язана з поховальним обрядом, з оплакуванням покійника, згадуванням його чеснот, що поширена у вигляді некрологів, реквіємів, епітафій, плачів (треносів), неній, сирвент тощо» [Ковалів, 2007, с. 548].

Поряд з означенням «фунеральна література» М. Штолько вдається також і до терміна «меморіальна поезія», до якої відносить віршовані тексти, «що служать для увічнення пам'яті якої-небудь особи або визначної події; це поезія, у якій згадуються померлі особистості задля ушанування, нагадування їхніх діянь» [Штолько, 2019, с. 233–234].

Сучасна дослідниця танатологічної художньої семантики І. Бестюк використовує також термін «патопоетика», який застосовує до естетики постмодернізму. «Патопоетику, – зазначає вона, – розглядаємо як один із проявів постмодерністської чуттєвості, тобто як верифіковану форму світовідчуття і спосіб теоретичної рефлексії. Вирізняє поетику патологічного у постмодернізмі налаштованість на епатаж («зазирання» у психіатричну клініку прочитується як порушення табу проникнення в закритий простір); лексика психіатрії (обігрування діагнозів, впливу медикаментів, опис хворобливих симптомів тощо); шизоаналітичний аспект; концепція творчості й іронії (самоіронії) як психотерапевтичного акту; інтертекстуальні прийоми; макабрична символіка (суїцидальні наміри, тематизація смерті); сексуальні перверсії (садомазохістські, педофільні, інфантильні); апологетика дияволізму, відповідно, виклик Богові; міфопоетична символіка (зокрема, міфологема раю, ритуал ініціації)» [Бестюк, 2008, с. 72].

Дотичний до патопоетики термін «психопатичний» використовувала у монографії «Дискурс модернізму в українській літературі» (1999) й відома українська дослідниця С. Павличко [Павличко, 1999, с. 246].

А. Яремчук з образом смерті співвідносить також і так звану макабричну (похмуру, жахливу) тематику художньої літератури «Відтак, – зазначає

вона, – починаючи від «страшного фольклору» («Побачення з мерцями», «В гостях у покійника», «Побачення з мертвою донькою», «Приплакана наречена» та ін.), через українську класику жаків («Мертвецький Великдень» Григорія Квітки-Основ'яненка, «Дитяча могила» Миколи Костомарова, «Огнений змії» Пантелеймона Куліша, «Орендатор» Володимира Росковшенка, «Недобрий віщун» Ореста Сомова, «Марко у пеклі» Олекси Стороженка та ін.) аж до сучасних її зразків («День ангела» Юрія Винничука, «Бо прийдуть до тебе» Олега Говди, «Годівля чорної собаки» Андрія Дашкова, «Хованець» Валерія Шевчука та ін.), філософія смерті поставлена на першому місці» [Яремчук, 2020, с. 97]. Аналогічним терміном стосовно української барокової поезії послуговується й І. Мельничук [Мельничук, 2012].

В українському літературознавстві майже до кінця XX ст. танатологічна проблематика не досліджувалася. Зокрема, Ю. Шевельов у листі до О. Забужко від 22 квітня 1999 р. зауважував, що «не опрацьовується в нас проблема смерті. Ніби боїмося, ніби треба зберігати соцреалістичну проблематику, а от про смерть, окрім, звичайно, героїчної, мовчимо» [Забужко, 2007, с. 108].

Першість у дослідженні художньої танатології в українському літературознавстві належить дослідникам фольклорних текстів та відображенням у них поховальним звичаям і традиціям: праці З. Кузеля «Посижені і забави при мерці в українських похоронних обрядах» (1914); М. Гайдая «Народні голосіння» (1928); Ф. Колеси «Українська народна словесність» (1938), «Вірування про душу й загробне життя в українській похоронній і поминальній обрядності» (2001); С. Килимника «Український рік в народних звичаях в історичному освітленні. Т. III Весняний цикл» (1962); І. Коваль-Фучило «Українські похоронні голосіння: генеза і поетика» (2000); В. Сушко «Українські традиційні вірування про зв'язок між світом живих та мертвих (за матеріалами досліджень Слобожанщини кінця XIX – початку XX ст.)» (2004), «Образ Смерті в українському традиційному світогляді» (2006); Р. Гузія «Похоронні звичаї та обряди українців Карпат (XIX–XX ст.)» (2002), «З народної танатології: карпатознавчі розсліди» (2007); Л. Петрухіної «Діалектика Ероса й Танатоса у слов'янській романтичній баладі» (2004); О. Іваньковської «Народний поховальний текст: ініціальна специфіка, транзитні смисли» (2009); Ж. Яновської «Відображення культу предків у календарній обрядовості українців» (2009); Н. Тендітної, І. Ткаченко «Образ смерті в українських літературних казках» (2010); Г. Магас «Спільні мотиви та образи у голосіннях та похоронних піснях Стрийщини» (2011); Д. Анцибор «THANATOS в оніричному фольклорі» (2012);

М. Міленіної «Поховальна культура в типологізаційному осмисленні» (2012), «Поховальний текст: моделі і рівні аналізу» (2013), «Український фольклорний поховальний текст динаміка і модифікації» (2013); О. Наумовської «Художня контрадикція мотивів життя і смерті в українській усній народнопоетичній традиції» (2013).

Стосовно досліджень українською фольклористикою відповідних питань, як відзначає М. Міленіна, «виокремлюється ще один підхід – танатологічний аналіз без безпосереднього вивчення поховального обряду. Теоретичною основою для інтерпретації поховальної культури слугує дослідження ставлення людини до смерті, способів та характеру взаємодії з нею» [Міленіна, 2013, с. 11].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Унаслідок проведеного дослідження було встановлено, що: 1) танатологію як науку про смерть слід відносити до міждисциплінарних дисциплін, які характеризують один із векторів розвитку сучасної науки, зокрема й літературознавчої; 2) окрім широковживаного терміна «танатологія» українські літературознавці застосовують й інші понятійні означення не семантику смерті в літературних творах: ванітативність, похоронна, поховальна або некрологічна тематика, широко вживаним є також і термін «мартиролог», пов'язаний з агіографічною літературою і пізнішим її відображенням в українській літературі, зокрема «Розстріляного відродження»; 3) відповідні мотиви в літературознавчих дослідженнях давньої української поезії були також означені й іншими термінами: «церковно-релігійна поезія», духовний «вірш», «релігійно-філософська поезія», «лірична поезія духовного характеру» та ін.; 4) у сучасних літературознавчих дослідженнях танатологічної семантики художньої літератури вітчизняними літературознавцями використовуються також й інші терміни, як-от «фунеральне письменство», «меморіальна поезія», «патопоетика», «психопатичні мотиви», «макабричні образи і мотиви» тощо; 5) танатологічна проблематика української літератури перебувала поза фокусом уваги літературознавців майже до кінця XX ст., хоча у поетичних, прозових та драматургічних творах цього періоду була потужно репрезентованою; 6) початок танатологічних досліджень в українському літературознавстві поклали фольклористичні праці, які й ініціювали подальші літературознавчі дослідження танатологічної семантики української поезії, прози та драматургії.

Перспективу подальших досліджень убачаємо у вивченні особливостей відтворення танатологічної семантики в українській поезії XIX – початку XXI ст.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бестюк І. Патопоетика як прояв постмодерністської чуттєвості. *Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство*. 2008. № 18. С. 72–81.
2. Богатирьова К. Похоронна тема в одах українських поетів XVIII – першої третини XIX століть. *Мандрівець*. 2015. № 1. С. 17–19.
3. Вишняк М. Історико-літературний мартиролог як жанр літературно-художньої критики: шлях становлення і утвердження. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. № 3. С. 41–47.
4. Журавльова С. Жанрова природа агіографічної поезії доби Бароко. *Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія «Лінгвістика і літературознавство»*. 2009. Вип. XXI. С. 472–481.
5. Журавльова С. Особливості функціонування мотиву мучеництва в агіографічній поезії доби Бароко (за творами свт. Іоана Максимовича та Димитрія Туптала). *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Філологія»*. 2008. № 798. Вип. 53. С. 142–147.
6. Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій. Київ : Факт, 2007. 656 с.
7. Клим'юк Ю. Жанрова система лірики Івана Франка : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.01. Львів, 2007. 36 с.
8. Корнійчук В. Ліричний універсум Івана Франка: горизонти поезії : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2004. 488 с.
9. Кулікова О. Ванітативний мотив та його відгомони в поезії Т. Шевченка. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Філологія»*. 2016. Вип. 74. С. 271–275.
10. Левчук Т. Критерії художності літератури: дихотомія змісту і форми в контекстах епох : дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.06, 10.01.01. Київ, 2019. 433 с.
11. Лесин В., Пулинець О. Словник літературознавчих термінів. Київ : Радянська школа, 1971. 486 с.
12. Літературознавча енциклопедія : у 2-х т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів Т. 2. Київ : Академія, 2007. 624 с.
13. Літературознавчий словник-довідник / ред. колегія Р. Гром'як, Ю. Ковалів, В. Теремко. Київ : Академія, 1997. 752 с.
14. Мельничук І. Макабричні образи і мотиви в українській бароковій поезії XVI–XVII століття. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія «Філологія»*. 2012. Вип. 6. С. 57–63.
15. Міленіна М. Український фольклорний поховальний текст: динаміка і модифікації : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.07. Київ, 2013. 218 с.
16. Павличко С. Ще один сюжет. Психопатичний/психоаналітичний дискурс як компонент української модерності. *Дискурс модернізму в українській літературі* : монографія. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : Либідь, 1999. С. 235–278.
17. Циганок О. Генологічні концепції фунерального письменства в Україні XVII–XVIII ст.: основні напрями досліджень. Київ : Університет «Україна», 2011. 176 с.
18. Шевченко-Савчинська Л. Етикетна латиномовна поезія в українській літературі XVI–XVIII ст. : автореф. ... канд. філол. наук : 10.01.01. Київ, 2005. 24 с.
19. Штолько М. Фунеральні жанри у творчості шістдесятників (І. Жиленко, М. Вінграновський, В. Симоненко та ін.). *Проблеми сучасного літературознавства*. 2019. № 28. С. 226–239.
20. Яремчук А. Memento mori. Мотиви та образи смерті в макабричних оповіданнях (на основі антології «Вбивство на вулиці...»). *TEKA Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych*. 2020. № 6(15). С. 95–107.

REFERENCES

1. Bestiuk, I. (2008) Patopoetyka yak proiav postmodernistskoi chuttievosti [Pathopoetics as a manifestation of postmodern sensuality]. *Current problems of modern philology. Literary studies*. No. 18. P.72–81.
2. Bohatyriova, K. (2015) Pokhoronna tema v odakh ukrainskykh poetiv XVIII – pershoi tretyny XIX stolit [The funeral theme in the odes of Ukrainian poets of the 18th – first third of the 19th centuries]. *Mandrivets*. No. 1. Pp. 17–19.
3. Vyshniak, M. (2012) Istoryko-literaturnyi martyroloh yak zhanr literaturno-khudozhnoi krytyky: shliakh stanovlennia i utverdzhennia [Historical-literary martyrology as a genre of literary and artistic criticism: the paths of establishment and confirmation]. *Bulletin of the Zaporizhzhia National University*. No. 3. Pp. 41–47.
4. Zhuravliova, S. (2009) Zhanrova pryroda ahiohrafichnoi poezii doby Baroko [The genre nature of ahiographic poetry of the Baroque period]. *Current problems of Slavic philology. Series: Linguistics and literary studies: interuniversity collection of scientific articles*. Issue XXI. Pp. 472–481.
5. Zhuravliova, S. (2008) Osoblyvosti funktsionuvannia motyvu muchenyystva v ahiohrafichnii poezii doby Baroko (za tvoramy svtt. Ioana Maksymovycha ta Dymytriia Tuptala) [Peculiarities of the Functioning of the Motif of Martyrdom in the Ahiographic Poetry of the Baroque Period (Based on the Works of Saints John Maximov and Dimitri Tuptal)]. *Bulletin of the V.N. Karazin Kharkiv National University. Series: Philology*. No. 798, issue 53. Pp. 142–147.

6. Zabuzhko, O. (2007) Notre Dame d'Ukraine: Ukrainka v konflikti mifolohii [Ukrainian woman in the conflict of mythologies]. Kyiv: Fakt. 656 p.
7. Klymyuk, Yu. (2007) Zhanrova systema liryky Ivana Franka [The genre system of Ivan Franko's lyrics]: author's abstract of the dissertation... of Doctor of Philology: 10.01.01. Lviv. 36 p.
8. Korniychuk, V. (2004) Lirychnyi universum Ivana Franka: horyzonty poetyky: monohrafiia [The Lyrical Universe of Ivan Franko: Horizons of Poetry : monograph]. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv. 488 p.
9. Kulikova, O. (2016) Vanitativnyi motiv ta yoho vidhomony v poezii T. Shevchenka [The motive of vanity and its manifestation in the poetry of T. Shevchenko]. *Bulletin of the V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: Philology*. Issue 74. Pp. 271–275.
10. Levchuk, T. (2019) Kryterii khudozhnosti literatury: dykhotomiia zmistu i formy v kontekstakh epoch [Criteria of literary art: the dichotomy of content and form in the context of epochs]: dis. ... doctor of philology. science: 10.01.06, 10.01.01. Kyiv. 433 p.
11. Lesyn, V. (1971) Slovnnyk literaturoznavchyykh terminiv [Dictionary of literary terms]. / V. Lesyn, O. Pulynets. Kyiv: Soviet School. 486 p.
12. Literaturoznachcha entsyklopediia (2007) [Literary encyclopedia]: in 2 volumes. / author-compiler Kovaliv Y.I. Vol. 2 : M (Maaday-kara) – I (I-form). Kyiv: Academy. 624 p.
13. Literaturoznachchy slovnyk-dovidnyk (1997) [Literary dictionary-encyclopedia] / edited by R. Gromyak, Y. Kovaliv, V. Teremko. Kyiv: Academy. 752 p.
14. Melnychuk, I. (2012) Makabrychni obrazy i motyvy v ukrainskii barokovii poezii XVI – XVII stolittia [Macabre images and motifs in Ukrainian baroque poetry of the 16th – 17th centuries]. *Bulletin of Mariupol State University. Ser.: Philology*. Issue 6. Pp. 57–63.
15. Milenina, M. (2013) Ukrainskyi folklorny pokhovalnyi tekst: dynamika i modyfikatsii [Ukrainian folk funeral text: dynamics and modifications]: dissertation ... candidate of philological sciences : 10.01.07. Kyiv. 218 p.
16. Pavlychko, S. (1999) Shche odyn siuzhet. Psykhopatychnyi / psykhoanalitichnyi dyskurs yak komponent ukrainskoi modernosti [Another story. Psychopathological / psychoanalytic discourse as a component of Ukrainian modernity] / S. Pavlychko Discourse of Modernism in Ukrainian Literature: monograph. 2nd ed., revised and supplemented. Kyiv: Lybid. Pp. 235–278.
17. Tsyhanok, O. (2011) Henolohichni kontseptsii funeralnogo pysmenstva v Ukraini XVII–XVIII st.: osnovni napriamky doslidzhen [Geneological concepts of funeral writing in Ukraine in the 17th–18th centuries: basic research directions]. Kyiv: University «Ukraine». 176 p.
18. Shevdhenko-Savchytska, L. (2005). Etyketna latynomovna poeziia v ukrainskii literaturi XVI–XVIII st. [Etiquette Latin poetry in Ukrainian literature of the 16th–18th centuries]: author's abstract ... candidate of philological sciences : 10.01.01. Kyiv. 24 p.
19. Shtolko, M. (2019) Funeralni zhanry u tvorchosti shistdesiatnykiv (I. Zhylenko, M. Vinhranovskyi, V. Symonenko ta in.) [Funeral genres in the works of the sixties (I. Zhylenko, M. Vinhranovskyi, V. Symonenko and others)] *Problems of Modern Literary Studies*. No. 28. Pp. 226–239.
20. Yaremchuk, A. (2020) Memento mori. Motyvy ta obrazy smerti v makabrychnykh opovidanniakh (na osnovi antolohii «Vbyvstvo na vulytsi...») [Motifs and images of death in macabre stories (based on the anthology «Vbyvstvo na vulytsi...»)]. *TEKA Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych*. № 6 (15). Pp. 95–107.